

บันทึก

เรื่อง การเก็บรักษาเอกสารของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามมาตรา ๑๐๒๐
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้มีหนังสือที่ พณ ๐๕๐๔/๕๐ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๓๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กรมทะเบียนการค้ามีปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังต่อไปนี้

๑. สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๓๙ วรรคสอง และมาตรา ๑๑๔๙ วรรคสอง บัญญัติให้กรรมการของบริษัทส่งต่อนายทะเบียนเป็นเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ให้บุคคลทั่วไปตรวจ คัด และให้คำรับรองตามมาตรา ๑๐๒๐ หรือไม่

๒. เอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาตามมาตรา ๑๐๒๐ มีความหมายอย่างไร และนายทะเบียนมีอำนาจกำหนดเอกสารที่จะจัดเก็บรักษาไว้ให้บุคคลทั่วไปตรวจ คัด และให้คำรับรองได้หรือไม่

ในเรื่องนี้เจ้าหน้าที่กรมทะเบียนการค้ามีความเห็นเป็น ๒ ฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายที่หนึ่ง มีความเห็นสรุปได้ว่า

๑. สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลเป็นเอกสารที่หุ้นส่วนบริษัทจัดทำขึ้น โดยมีบทบัญญัติบังคับให้ต้องจดทะเบียนหรือส่งต่อนายทะเบียนตามมาตรา ๑๑๓๙ วรรคสอง และมาตรา ๑๑๔๙ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ตลอดไป เพราะเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารสำคัญและเป็นเอกสารมหาชน สมควรเปิดเผยต่อสาธารณชน สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลดังกล่าวจึงเป็นเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ให้บุคคลทั่วไปตรวจ คัด หรือให้คำรับรองตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒. เอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง คำขอจดทะเบียนต่าง ๆ เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนบริษัทที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนไว้แล้ว รวมถึงเอกสารประกอบคำขอจดทะเบียนตามที่นายทะเบียนกำหนด และเอกสารที่กฎหมายกำหนดให้ห้างหุ้นส่วนบริษัทต้องส่งต่อนายทะเบียนเท่านั้น เพราะเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารมหาชนที่บุคคลทั่วไปชอบที่จะขอตรวจดูได้ ส่วนเอกสารอื่น ๆ เช่นคำขอจดทะเบียนที่ยังไม่รับจดทะเบียนเพราะผู้ขอจดทะเบียนทิ้งร้าง เอกสารติดต่อระหว่างห้างหุ้นส่วนบริษัทกับนายทะเบียน หรือนายทะเบียนกับห้างหุ้นส่วนบริษัท ถือเป็นหนังสือราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ.๒๕๒๖ และเมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าเอกสารประเภทใด คือเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ นายทะเบียนจึงชอบที่จะกำหนดหลักเกณฑ์การเก็บรักษาเอกสาร รวมทั้งเอกสารที่จะเก็บเป็นประเภทตามเจตนารมณ์ของ

กฎหมายที่ประสงค์จะให้ประชาชนทั่วไปขอตรวจดูเอกสารมหาชนดังกล่าว

ฝ่ายที่สอง มีความเห็นสรุปได้ว่า

๑. สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลดังกล่าวไม่เป็นเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพราะมาตรา ๑๐๒๐ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป โดยอยู่ถัดจากมาตรา ๑๐๑๙ อันเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของนายทะเบียนในการพิจารณาปรับจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัท ดังนั้น เอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๑๐๒๐ จึงน่าจะตีความว่าหมายถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนเท่านั้น ประกอบกับสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลดังกล่าวเป็นเพียงสำเนาเท่านั้นต้นฉบับยังคงเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานของบริษัทซึ่งบริษัทมีหน้าที่ต้องให้ผู้ถือหุ้นเปิดดูสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นและจำหน่ายสำเนางบดุลแก่ผู้ปรารถนาจะซื้อตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิพ.ศ.๒๔๙๙

๒. เอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง เอกสารทุกชนิดที่ได้ส่งมอบให้นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ไม่ว่าจะเป็นรายการจดทะเบียนหรือคำขอจดทะเบียนต่าง ๆ ทั้งที่รับจดทะเบียนไว้แล้วหรือที่ยังมิได้รับจดทะเบียน เอกสารที่กฎหมายกำหนดให้ส่ง และเอกสารที่ห้างหุ้นส่วนบริษัทส่งต่อนายทะเบียนเอง ซึ่งนายทะเบียนมีหน้าที่ต้องให้บุคคลทั่วไปขอตรวจดูเอกสารดังกล่าวได้ทั้งสิ้น นายทะเบียนไม่มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดประเภทเอกสารที่จะเก็บแต่ประการใด

กรมทะเบียนการค้าจึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๕) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว และได้ฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนกรมทะเบียนการค้าแล้ว มีความเห็นดังต่อไปนี้

ปัญหาประการที่หนึ่งที่ว่า สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๓๙ วรรคสอง^๑และมาตรา ๑๑๔๙ วรรคสอง^๒บัญญัติให้

^๑ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๑๓๙ ๑ล๑

๑ล๑

ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะส่งสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ทั้งหมดในเวลาประชุมและรายชื่อผู้ที่ขาดจากเป็นผู้ถือหุ้นจำเดิมแต่วันประชุมสามัญครั้งที่แล้วมานั้น ไปยังนายทะเบียนอย่างน้อยปีละครั้ง และมีให้ช้ากว่าวันที่สิบสี่นับแต่การประชุมสามัญ บัญชีรายชื่อนี้ให้มีรายการบรรดาที่ระบุไว้ในมาตราก่อนนั้นทุกประการ

^๒ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๑๔๙ ๑ล๑

๑ล๑

ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะส่งสำเนางบดุลทุกฉบับไปยังนายทะเบียนไม่ช้ากว่าเดือนหนึ่งนับแต่วันซึ่งงบดุลนั้นได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่

กรรมการของบริษัทส่งต่อนายทะเบียน เป็นเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ให้บุคคลทั่วไป ตรวจ คัด และให้คำรับรองตามมาตรา ๑๐๒๐ หรือไม่ นั้น เห็นว่ามาตรา ๑๐๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติว่า

“บุคคลทุกคนเมื่อได้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎข้อบังคับ ของ เสนาบดีเจ้ากระทรวงแล้ว ชอบที่จะตรวจเอกสารซึ่งนายทะเบียน เก็บรักษาไว้ได้ หรือจะขอให้ นายทะเบียนทำใบสำคัญแสดงการจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด ๆ ให้ก็ได้ หรือจะ ขอให้คัดสำเนาหรือเนื้อความ ในเอกสารฉบับใด ๆ พร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้องมอบให้ก็ได้”

บทบัญญัติดังกล่าวอยู่ในลักษณะ ๒๒ หุ้นส่วนและบริษัท หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป จึงมีผลใช้บังคับกับบทบัญญัติทั้งหมดในลักษณะดังกล่าว ปัญหาว่าเอกสารที่นายทะเบียน ต้องเก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๑๐๒๐ ได้แก่เอกสารประเภทใดบ้างนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ มิได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า เอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้นั้นหมายถึงเอกสารที่เกี่ยวกับการจดทะเบียน และ เอกสารที่กฎหมายบัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียน สำหรับเอกสารที่กฎหมาย บัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียนนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ ได้บัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งเอกสารต่าง ๆ ต่อนายทะเบียนไว้หลายกรณี สำเนา บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลก็เป็นเอกสารที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๓๙ วรรคสอง และมาตรา ๑๑๔๙ วรรคสอง บัญญัติให้กรรมการมีหน้าที่ส่งให้แก่นายทะเบียน ด้วย ดังนั้น สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นและสำเนางบดุลนั้นจึงเป็นเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บ รักษาไว้ให้บุคคลทั่วไปตรวจหรือขอให้คัดสำเนาพร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้องมอบให้ตามมาตรา ๑๐๒๐

ปัญหาประการที่สองที่ว่า เอกสารที่นายทะเบียนเก็บรักษาตามมาตรา ๑๐๒๐ มีความหมายอย่างไร และนายทะเบียนมีอำนาจกำหนดเอกสารที่จะเก็บรักษาไว้ให้บุคคลทั่วไปตรวจ ขอดัดสำเนา และให้คำรับรองได้หรือไม่ นั้น เห็นว่าเอกสารที่นายทะเบียนต้องเก็บรักษาไว้ตาม มาตรา ๑๐๒๐ หมายถึงเอกสารที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนและเอกสารที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ บัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทส่งต่อนายทะเบียน ดังเหตุผลที่กล่าว มาแล้วในปัญหาประการที่หนึ่งส่วนปัญหาว่า นายทะเบียนมีอำนาจกำหนดเอกสารที่จะเก็บรักษาไว้ ให้บุคคลทั่วไปตรวจคัด และให้คำรับรองได้หรือไม่ นั้น เห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ๒๒ มิได้บัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนในการกำหนดเอกสารที่จะเก็บรักษาไว้ให้ บุคคลทั่วไปตรวจ หรือขอให้คัดสำเนาพร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้องมอบให้ตามมาตรา ๑๐๒๐ ได้ นายทะเบียนจึงกำหนดเอกสารดังกล่าวไม่ได้ เว้นแต่จะมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้

(ลงชื่อ) อมร จันทรสมบูรณ์

(นายอมร จันทรสมบูรณ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มิถุนายน ๒๕๓๐